СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIII. Ч. 172. Ню Йорк і Джерзі Сити, субота, 1. вересня 1945. No. 172. New York and Jersey City, Saturday, September 1, 1945 Vol. LIII

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 THREE CENTS in the United States of America.
ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS elsewhere.

ПРЕЗ. ТРУМАН ЗА ДАРУВАННЯ ДОВГІВ З ЛЕНД-ЛІЗ

Президент Труман заявив конгресови у звіті про Ленд-Ліз, що якби Злучені Держави намагалися стягнути 42 біліони долярів, що їх винні Аліянти сприводу позичок на підставі Ленд-Лізових договорів, то це довелоб довжні краї до політичних заверух і хаосу і посіялоб зерно, з якого виросталиб нові воєнні конфлікти. Президент теж звідомляє, що кошти другої світової війни виносять 280 біліонів долярів.

ВСІ МИ ВИННІ

Те, що сталося в Перл Гарбор 7. грудня 1941 року, каже през. Труман, є не тільки виною поодиноких осіб, але цілого американського загалу, бо як конгрес, так і громадянство не були тоді готові попирати през. Рузвелта в справі воєнної підготовки.

РОСІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ПОВОРОТУ ЗБІГЦІВ

Асошіейтед Прес подає, що в західній Німеччині окупаційні влади — американська та британська — мають великий клопіт з Росією, яка покликається на Кримську Конференцію і домагається, щоб з їх зон видати всіх советських горожан, зокрема тих, що ніяк не хочуть вертати під советську владу. В тих зонах Совети мають свої табори і вже перейшло через них до двох міліонів людей як репатріянтів. Тепер вони хочуть дістати ще тих, що відмовляються вертати.

ЯК Є З ПОЛЬСЬКОЮ ДОПОМОГОЮ?

Від Ради Американської Польонії виїхав був з Америки до Европи проф. Ф. Светлік, щоби провірити справу допомоги полякам в Европі. Вернувши зложив звіт, кажучи, що був у Німеччині, Франції та Швайцарії, де має бути до міліона польських біженців. Там, у західній Европі, установлено комітет з чотирох осіб, що мають займатись росподілом допомоги, надсиланої від американських поляків та в їх імені. Теж говорив Светлік про допомогу тим полякам, що є у Польщі. Казав, що там уже є американська дипльоматична репрезентація, через якої посередництво можна би полагодити теж і справу тої допомоги, але тим, щоби можна було вислати з Америки до Польщі делегацію Ради Американської Польонії, яка переконалася би на місці, якої треба допомоги та на місці рішила би систему росподілу американсько-польської допомоги.

УКРАЇНЕЦЬ І АТОМОВА БОМБА

Між канадійськими вченими, що вели досліди над винаходом атомової бомби, був теж канадієць українського роду, Петро І. Середа, з Бромбері, Саскатун, що тому два роки скінчив з відзначенням факультет хемічної інжинерії, дістав „Местер Деґрі" в Альбертськім Університеті, а від літа 1944 р. працював, як подають „Українські Вісти", в воєнній лябораторії в Східній Канаді.

З ОДНОГО З ЛИСТІВ...

Канадійські Вісти передрукували листа, надісланого до редакції одним громадянином, що того листа одержав від українця, що був вивезений советською владою на Сибір, звідки видістався в такий спосіб, що вступив до польської армії. В листі пишеться таке:

„Для нас тепер тільки одні мисли: Що буде з нами і де ми подіємось. Це просто роспука. На рідні землі нема пощо їхати, бо завезуть на Сибір, у тайги. Знаю їхні порядки і знаю, який буде вирок. Дадуть 40 декаграмів хліба на добу, і чоловік з голоду пухне і вмирає. Багато того бачив я. Бачив, як дитина вмерла з голоду на руках матери і не було ратунку... За 18 місяців з 200 осіб умерло 165... Тому то чоловік нині кидає думкою за море, щоб уникнути смерти".

ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

Нюйорське „Новое Русское Слово" помістило статтю п. н. „Закарпатська Україна". В ній зібрані коротко статистичні дані про цей край. Є там, між іншим, таке місце: „Закарпатські українці є частиною українського народу. По мові, обичаях і культурі вони мало відрізняються від українців Придніпрянщини, Галичини і Буковини і тільки історичні переходи не давали їм до цього часу можливости обєднатись в одній державі". А далі: „Не зважаючи на зусилля мадярських февдалів, щоб засимілювати закарпатських українців, ті останні заховали свою мову, свою культуру і духову звязь з цілим українським народом'. Теж згадується, що по першій світовій війні закарпатські українці на зїзді в Хусті, в 1919 році, заявились за злуку з рештою українського народу. Стаття написана в обєктивнім тоні.

МЕК АРТУР УЖЕ ВІТВОРИВ НАЧАЛЬНУ КВАТИРУ В ЙОКАҐАМІ

З ЛЬВОВА

В квітні в львівській консерваторії слухали студенти таких українських письменників, що читали свої твори: М. Рильський, О. Головко, П. Панч, А. Малишко, П. Дорошко, Я. Городський, І. Колотойда.

З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

З Праги подає ОНА про те, як є тепер в Карпатській Україні. Звідомлення цеї агенції передаються звичайно втакий спосіб, якби виходили з Москви. Так є і в тому випадку. З фактичного матеріялу наведемо таке:

Мадяри виграбували населення і воно дуже бідує, бо брак товщу, хліба, мяса, обуви, матерії, тощо. Існує ще приватна торговля в Ужгороді, яку управляють жиди. Карпатська Україна ще формально не прилучена до Советської. Нею править Народна Рада в Ужгороді, що спирається на місцеві народні комітети. Розділено 103,000 акрів землі і пущено в рух кілька промислових заводів. Вже працюють: хемічна фабрика, цукроварня, рафінерія нафти, папірня і цементовня. Мали теж відкрити великі поклади вугілля. Покищо діти вчаться „по старому", але незабаром буде „так як в Киеві". Мають у пляні отворити в Ужгороді університет. Виходять дві українські ґазети: „Закарпатська Правда" і „Закарпатська Україна", офіційний орґан Народної Ради.

СОВЄТСЬКИЙ ҐЕНЕРАЛ ПОЛЯКАМ

Як пише „Нови Сьвят", американські кореспонденти дивувалися, чому є так страшно знищене Поморе, що то припало Польщі. На це мав їм відповісти урядник теперішнього уряду в Польщі. Казав, що як советські війська заняли Поморе, то стали не тільки реквірувати збіже і поживу, але теж вивозити різні машини, фабричні заряддя і т. п. А як прийшла делеґація польського уряду до російського ґенерала, що був комендантом, і представила роспучливий стан, то він чемно відповів так: Советська влада добре знає, що Польща має історичні права до Поморя, яке вона забрала тому 600 літ. Та в тому часі, каже ґенерал, не було на Поморю тих машин і фабрик, ні тих корів, що їх тепер забирають советські війська!

Над колись прекрасною японською базою, пристаню Йокаґама, що тепер майже ціла в руїнах, повіває американський звіздистий прапор. Ген. Доґлес МекАртур, начальний командант аліянтських окупаційних сил, прибув сюди літаком і осів у Ґренд Готел, що є тимчасовим осідком Начальної Команди. Ґен. МекАртур заявив, що здача і розброєння поступають згідно з умовою і він надіється, що з цього боку не буде замішань, ні проливу крови.

Є ЇХ МІЛІОНИ...

Канадійська „Будучність Нації" видрукувала довшого листа від галицького скитальця знад швайцарського кордону. В ньому описані широко польські звірства в Галичині, а про число таких як він скитальців пише так: „Не думайте, що я сам один такий скиталець, нас тут з цілої України цілі міліони". При кінці дає ще таку осторогу: „До рідних сторін не пишіть, бо вже за це большевики арештують або висилають на Сибір".

КАПЕЛЯ „ДУМКА"

Виступала в лютім в Київській Державній Фільгармонії в складі 115 осіб. Виконала твори українських, російських і західно-европейських композиторів. Тепер вона готовить хор 9-тої симфонії Бетговена.

ЛЮДМИЛА ПАВЛИЧЕНКО

Советські джерела подають, що вона скінчила науку на історичному факультеті університету ім. Т. Шевченка в Киеві, а ректор університету, проф. В. Бондарчук, вручив їй дипльому і проголосив, що вона зарахована аспірантюю до катери історії народів СССР.

НОВІ ПІДРУЧНИКИ

Поручено Народному Комісаріятови Освіти в Києві проголосити конкурс на створення нових підручників української і російської мови для начальних шкіл України. Речинець конкурсу: 1. січень 1946. Теж поручено скликати з наукових працівників і учителів конференцію в справі видання підручників.

Совети віддають Поморе Польщі в такому стані, в якому воно находилося тому 600 років, коли Польща запанувала надтою землею...

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

"REMEMBER PEARL HARBOR!"

Клич цей залунав по цілій Америці пропамятного 7. грудня 1941 року. І довго лунав! Було його чути в кожній хаті, в кожньому серці, в кожній фабриці, в кожній газеті.

„Памятай за Перл Гарбор" відчували американці й при кожній роботі, при кожній нагоді, при кожній жертві!

Він мусить бути відплачений! Так усюди гомоніло.

Нині ми є свідками відплати. І то страшної відплати. Можна сказати, що такої, якої не знає людська історія, коли зважити, які то величезні простори завоювала Японія, і яка величезна японська армія тепер безумовно здається.

Адже одна атомова бомба, скинена на одно японське місто, вже була принаймні потрібною відплатою за Перл Гарбор! Одно з портових міст Японії, а це Йокосука, виглядає нині, як описує американський вояк, так, як Перл Гарбор в дні 7. грудня 1941 р. А скільки є інших, так само збомбардованих пристаней і міст?

До цього треба ще додати і моральну відплату. Цеж перший раз за тисячу років ступає чужинець як вояк і окупант на „святу" японську землю, що нею править сам „нащадок богів". І та земля, і той нащадок, тепер повинується приказам американського генерала, що походить з звичайного, американського люду!

Що більше: Японська влада дає до пізнання, що хоче Японію, згідно з аліянтськими вимогами, цілковито зреформувати, щоб стала мирною країною, яка жила би в приязних відносинах з іншими народами і державами, зокрема з Америкою. Вона теж виразно признається до помилок, зокрема до цього, що спиралася на мілітарну силу, бажаючи нею піднести Японію. І заповідає, що культурні надбання будуть тепер тою новою силою, на якій буде розбудовувати нове життя.

Заходить питання: Чи це все дійсно щире? Чи тільки хитро придумане на те, щоб чимскорше позбутись чужинецьких окупантів, а потім вести далі все по старому.

На те питання тяжко тепер відповісти. Який є дійсний стан, це мусить пізнати аліянтська окупаційна влада на чолі з ген. Доглесом МекАртуром. А від того, що вона знайде, буде залежати дальше відношення до Японії, особливо потім, як будуть осягнені найважніші окупаційні цілі. Та так є, що вже тепер підносять деякі речі, на які треба звернути американцям увагу.

Отже кажеться, що „відплату" ми вже дістали. Але сама відплата не може бути остаточною ціллю, бо нею є замирення, новий лад і порядок. А далі: Пацифік, як глядіти на нього збоку американських інтересів, є важнішим для Америки ніж Атлянтик. Американські інтереси вимагають, щоб на Пацифіку був спокій, щоб з краями, що звязані з тим океаном, ми були в тривких і приязних зносинах. А в тому теж і з Японією.

Ось тому, кажеться далі, памятаючи за Перл Гарбор і діставши повну сатисфакцію, не добре йти аж так далеко з відплатою, щоб понижувати Японію в такий спосіб, що того японський нарід готов довго чи ніколи не забути. Зате буде краще для будучини, коли доведемо в Японії до того, щоби вона, пізнавши свої помилки, стала справжнім приятелем Америки.

Нам здається, що ось таке розумовання гуманне й раціональне збоку американських інтересів. Японія розбита, але над Пацифіком народжуються нові великі сили, що можуть згодом втягнути Японію в орбіту своїх інтересів. Тому краще мати її по боці Америки, якщо таке можливе.

Думаємо, що недалека будучність покаже, чи таке розумовання має живі підстави, чи є воно тільки теоретичним побажанням. Але розвязка цього залежатиме не тільки від самої Японії, її уряду і населення, але теж і від тої політики, яку там поведе аліянтська окупаційна влада. Відповідальність за ту політику так якби вложено на Злучені Держави, бож аліянтським представником є американець, ген. Доглес МекАртур. Це й вимагає великої осторожности збоку американців.

Та з цього всього здають собі добре справу і в Вашингтоні. Це теж добре розуміє і ген. МекАртур.

СОРОКЛІТТЯ ПРАЦІ І. ОГІЄНКА

Надіслано з Лозани, Швайцарія, короткий очерк „Літературно-наукової праці Митрополита Іларіона за останніх пять літ". Написав цей очерк д-р Кость Біда. Мова тут про українського мовознавця і науковця, проф. Івана Огієнка, видавця так добре відомих і в Америці передвоєнних журналів „Рідна Мова" і „Наша Культура". Він це в 1940 році зістав обраний православним українським епископом; хіротонія в епископи відбулася в Холмській катедрі. Собор Єпископів надав йому сан архієпископа, а в 1944 році — митрополита. В очерку згадується за лихоліття, яке треба було переносити на Холмщині збоку польського урядництва, що залишилось і за німецької влади, а далі й те нещастя, що його принесла німецька окупація, що ставила на кожному кроці перешкоди навіть релігійно-культурній праці. При тому подається згадку про велику літературно-церковну письменницьку діяльність митрополита, як переклади богослужебних книг, проповіди, що вийшли друком; Історію Української Церкви в 6 томах, з чого вийшли вже друком два томи в Празі в 1942 році, а далі такі твори як: Ідеольогія Української Церкви; Швайпольт Фіоль, найперший друкар український; Український Запорозький Скит на Афоні; Церква під монголами, та інші. Згадується ще за велике число релігійних поезій і поем, що писані чистою, прекрасною українською мовою. Закінчив митрополит ще й семилітню працю над перекладом з старогебрейської мови цілої Біблії. Многе з цього готове до друку і жде, щоб хтось це видав.

Те все пригадується з тої нагоди, що в цьому році минає 40 літ праці Івана Огієнка — Митрополита Іларіона для свого Українського Народу. Сороকліття застало цього народньо-церковного труженника, як пишуть з Швайцарії, в таборі безпритульних еміґратів...

З УКРАЇНСЬКОЇ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ТВОРЧОСТИ

М. Білий пише з Києва, що недавно відбувся в Києві зїзд українських композиторів і музикознавців, що входять у Спілку радянських композиторів України. Було їх понад 70. Прибули з різних міст. Виконану обширну програму, яка мала виказати, що українська музична культура „зміцніла і виросла за роки війни, не дивлячись на важкі випробування, які випали на долю українського народу". Теж пишеться, що „творчість композиторів України звязано міцно з рідним фольклором". Також композитори написали немало творів, звязаних з музичною творчістю інших народів. Наприклад: Козицький написав башкирську оперу „Абадан". Найбільш яскравим новим твором вважається опера „Наймичка" М. Вериківського, що „вабить своєю ліричною мельодією, виразністю вокальних і оркестральних засобів". Симфонія-кантата „Моя Україна" Штогаренка „присвячена великій вітчизняній війні". А „Український квінтет" Лятошинського належить до визначних творів камерної музики. Теж слухали присутні фрагменти опери Козицького „За батьківщину", та його „Сюіту на башкирські теми" для струнного квартету. Виконано далі другу симфонію К. Данькевича, а Д. Клебанов виступив з „Привітною увертурою". Далі згадується ще симфонічні поеми: „Петро Конашевич-Сагайдачний" М. Вериківського, „Шляхами слави" Ю. Мейтуса, „Палаюча Україна" В. Борисова, поема „Чернець" для баса і симфонічного оркестру М. Вериківського. Велике зацікавлення викликали хорові й сольові вокальні твори, а в тому роді був представлений Л. Ревуцький. Особливо гарними були обробітки пісні „Чуєш брате мій" і „Зелена каска". Прекрасно мали звучати на хор Ю. Мейтуса „Канали Голяндії" та його „Стрілецькі пісні".

МИРОН ЛИТВИН і СИН
УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
Обслуга щира і чесна
801 Springfield Avenue,
corner Harrison Place
IRVINGTON, N. J.
Phone: ESsex 3-9090

ІВАН БУНЬКО
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
заряджує погребами по ціні так низькій як $150.
ОБСЛУГА НАЙКРАЩА
JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 East 5th St.,
NEW YORK CITY
Dignified funerals as low as $150.
Telephone: GRamercy 7-7661.

НЕ ВИДАВАЙТЕ ЗАБАГАТО
Завжди ЩАДІТЬ дещо з вашого обезпечення.
Ми уладжуємо прекрасний ЦІЛИЙ ПОХОРОН за $150.00
У випадку смутку в родині кличте:
KAIN MORTUARIES, INC.
S. KANAI KAIN, Pres.
433 STATE STREET,
PERTH AMBOY, N. J.
Phone PE 4-4646
— or —
E. H. VREELAND, Mgr.
86 ELIZABETH AVENUE,
NEWARK, N. J.
Phone Bigelow 3-6762

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Занимаєсь похоронами
В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK і ОКОЛИЦЯХ
129 EAST 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: ORchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 Prospect Avenue,
(cor. E. 156 St.)
BRONX, N. Y.
Tel.: MElrose 5-6577